

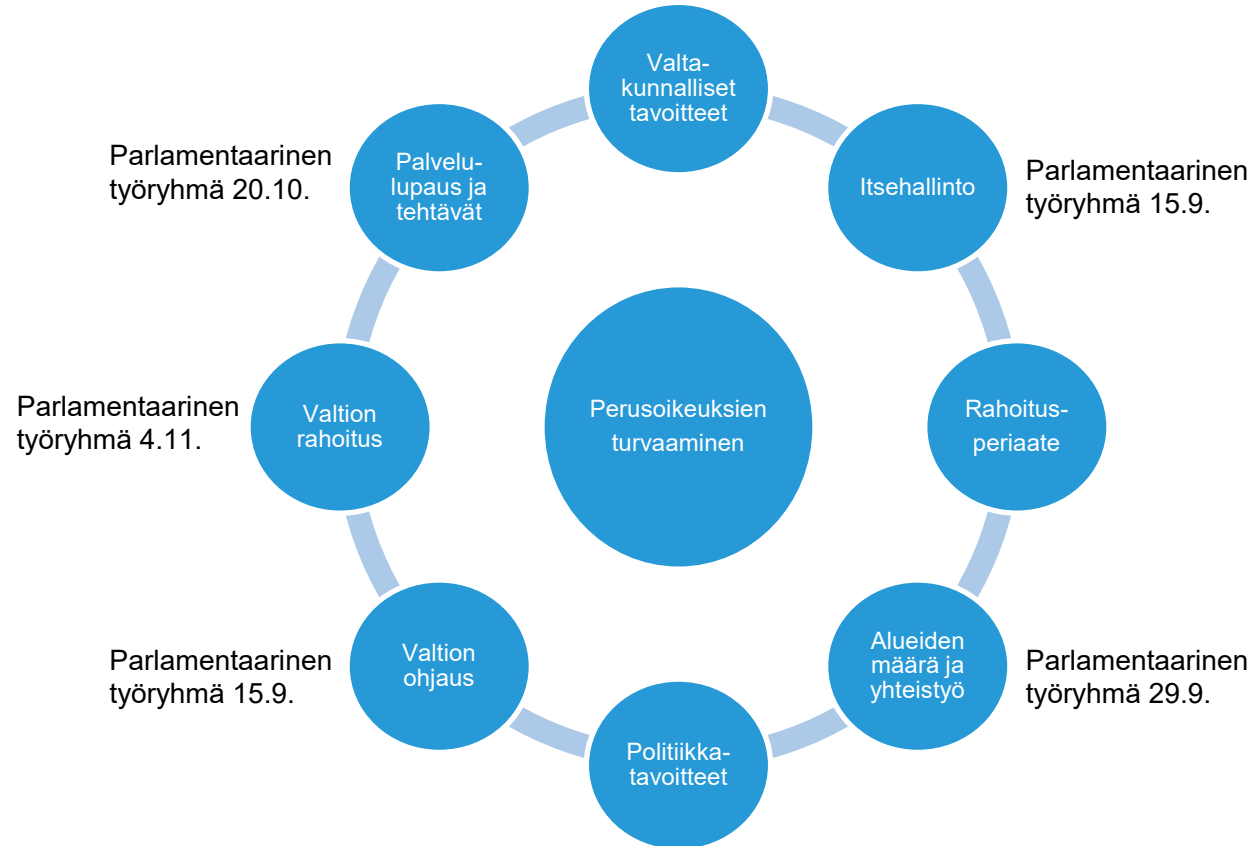
VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Hyvinvointialueiden itsehallinto sekä itsehallinnon ja valtion ohjauksen suhde

Hyvinvointialueiden parlamentaarinen tulevaisuustyö
Työryhmän kokous 15.9.2025

VM, STM, SM

Nykymallin arviointikehys

Julkisen vallan velvollisuutena on perusoikeuksien turvaaminen

Normi-, resurssi- ja informaatio-ohjaus

Vuotuinen ohjaus

- Valtakunnalliset strategiset tavoitteet
- Hyvinvointialueiden toiminnan ja talouden seuranta
- Jatkuva vuoropuhelu: vuotuiset neuvottelut, neuvottelukunta ja verkostot
- Hyvinvointialueiden yhteistyö, työnjako ja yhteensovittaminen (yhteistyöalue, YTA)
- Lainanottovaltuus ja investointien ohjaus
- Hyvinvointialuetalous osana julkisen talouden suunnitelmaa

Ohjauksen erillismenettelyt

- Alijäämien kattamisen määrääjän muutos
- Ennakollinen taloudellinen ohjaus
- Lainanottovaltuuden muutos
- Lisärahoitus
- Arviointimenettely
- Aluejakoselvitys

Hyvinvointialueiden
tehtävät ja rahoitus
ovat tiukasti
säänneltyjä

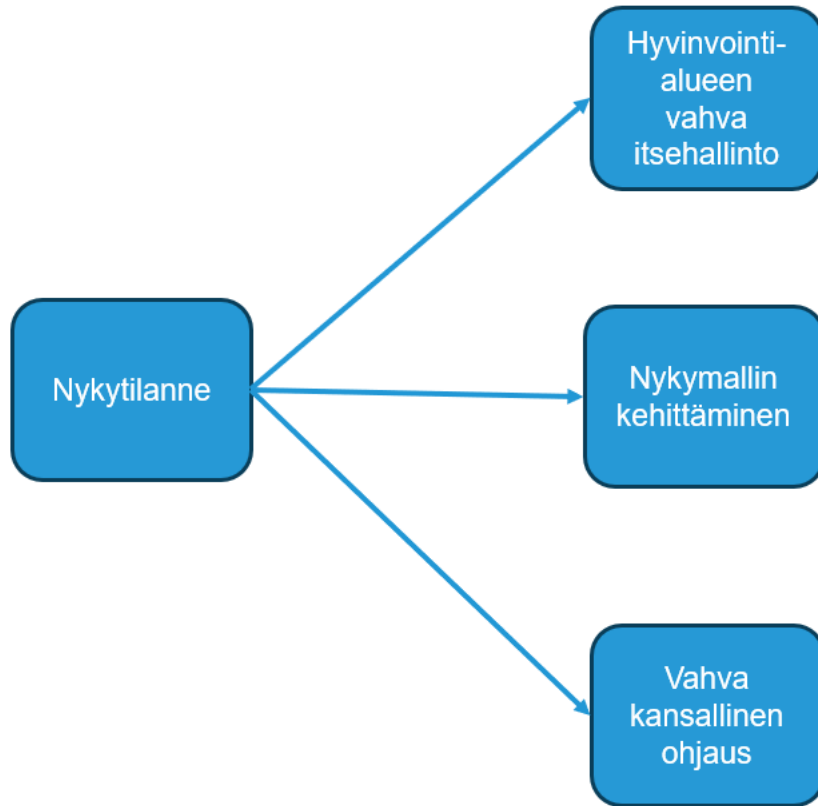

Valtion ohjaus
tukee
hyvinvointialueiden
mahdollisuuksia
selvitä tehtävistä ja
turvata palvelut

Hyvinvointialueen itsehallinto

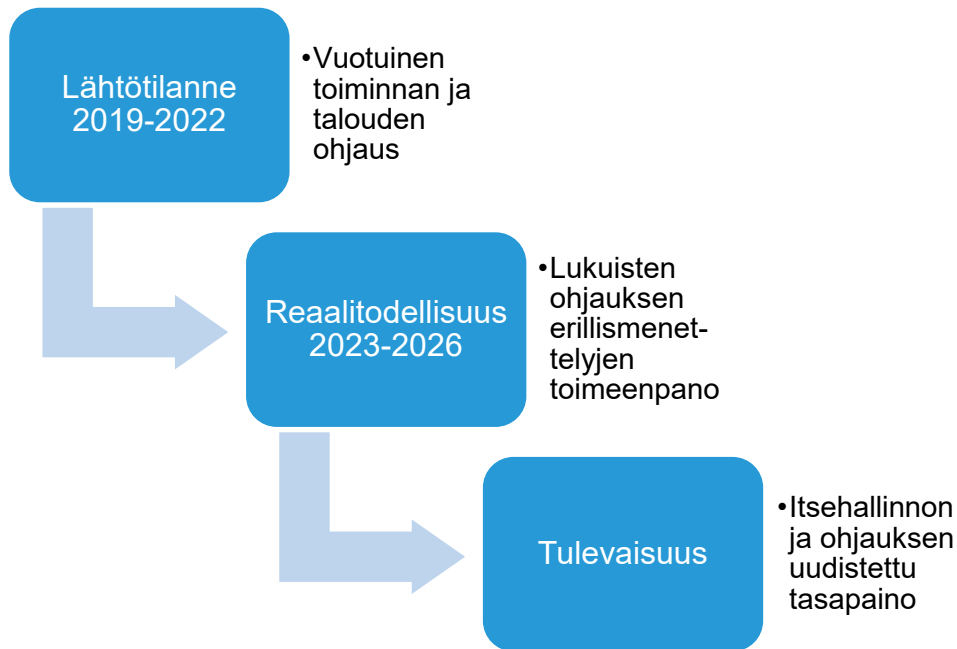
Ei ole samanlaista kuin kunnan asukkaiden itsehallinto.

1. Valtiosta erillinen organisaatio
2. Kansanvaltaisuus ja demokraattinen perusta
3. Rajattu yleinen toimiala
4. Julkinen hallintotehtävä
5. Rahoitusperiaate
6. Oikeus ja velvollisuus päättää rahoituksen kohdentamisesta ja palvelujen järjestämisestä
7. Poliittinen itsemääräämisoikeus
8. Oikeus päättää hallintosäännöstä ja organisaatorakenteesta
9. Oikeus päättää hyvinvointialue- ja palvelustrategiasta

- Ohjauksen uudistaminen
  - Normiohjaus
  - Informaatio-ohjaus
  - Resurssiohjaus
  - Tavoitteilla ohjaaminen
- Kansanvaltaisuuden vahvistaminen
- Järjestämistehtävien selkeyttäminen
- Alueiden määrä
- Virasto-ohjaus
- Lainsäädännön kokonaistarkastelu
  - Tehtävät
  - Toiminta
  - Talous

Nykymallin kehittäminen

Miten ohjausmallia uudistetaan huomioiden:

- (i) Toiminnan ja talouden ohjaus
- (ii) Palvelujen järjestäminen
- (iii) Rahoituksen riittävyys

Miten ohjausvälineitä kehitetään huomioiden:

- (i) Vuotuinen ohjaus
- (ii) Erillismenettelyt
- (iii) Ohjauksen yhteensovittaminen

STM:n huomiot

Minna Saario, osastopäällikkö, STM

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

VAIHEITTAINEN NYKYTILAN UUDISTAMINEN

Ydin

- Vastuu palveluiden järjestämisestä on alueilla, mutta toiminnan ja talouden reunaehdot tulevat valtiolta.

Suurimpia hyötyjä

- Kansalliset sosiaali- ja terveyspoliittiset, finanssipoliittiset tavoitteet ja lainsäädäntö yhteensovitetaan VN tasolla.
- Alueilla aikaa tasapainottaa toimintaansa ja talouttaan.

Riskejä

- Tasapainoton (heikko toiminnan ja vahva talouden) ohjaus johtavat alueet lyhytnäköisiin leikkauksiin ja aluepoliittisiin painotuksiin.
- Alueiden vapaaehtoisella yhteistyöllä (YTA) ei saavuteta alueiden tehtävien työnjakoa ja päällekkäisyyksien karsintaa.

VAHVA ALUEIDEN ITSEHALLINTO

Ydin

- Alueilla aito taloudellinen ja toiminnallinen päätösvalta (täysi taloudellinen autonomia edellyttäneen täyttä tai osittaista verotusoikeutta).

Suurimpia hyötyjä

- Alueen järjestämät palvelut ja innovaatiot huomioivat joustavasti alueen tilanteen.
- Vahva aluedemokratia ja väestön osallisuus.

Riskejä

- Kansallinen yhdenvertaisuus vaarantuu alueiden toiminnan ja talouden eriytyessä.
- Asuinpaikka vaikuttaa palveluihin.
- Kansallisen erikoisosaamisen keskittäminen vaikeutuu.
- Kansallinen hallinta on hyvin vaikeaa tai mahdotonta.

VAHVA KANSALLINEN HALLINTA

Ydin

- Valtio ottaa vahvan otteen kansallisesta sosiaali- ja terveydenhuollosta ja sen työnjaosta, investoinneista sekä palveluvalikoimasta.

Suurimpia hyötyjä

- Turvaa asukkaiden yhdenvertaisuuden koko maassa ja antaa välineet hillitä sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaiskustannuksia.
- Valtakunnalliset tavoitteet voivat kehittyä järjestämisen ohjaamisen perustaksi.
- Alueiden toiminnan ja talouden seuranta, arviointi ja ohjaus voi siirtyä valtaosin virastoon.

Riskejä

- "Yhden koon" ratkaisut jäykistävät järjestelmää eivätkä taivu paikallisiin tarpeisiin.
- Alueellinen demokratia heikentyy.

SM:n huomiot

Kimmo Kohvakka, pelastusylijohtaja, SM

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Pelastustoimen ohjausmallien vertailu: hyödyt ja haasteet

Valtion ohjauksen vahvistaminen

Yhdenmukaisuus

Valtakunnallinen yhdenmukaisuus ja suorituskky vahvistuvat
Valtakunnallisesti koordinoitu kehittäminen

Resurssit

Voimavarojen käyttö aluerajat ylittävissä tilanteissa helpottuu
Erityisten suorituskkyjen valtakunnallinen kehitys

Reagointi

Reagointi nopeisiin tarpeisiin johdonmukaistuu

Päätöksenteko

Resurssien ja määrärahojen kohdentamisessa sivuutetaan
alueen päätöksentekovalta

Alueellisuus

Alueellinen omistajuus ja joustavuus heikkenevät

Jännitteet

Ministeriön ja alueiden väliset jännitteet kasvavat

Itsehallinnon vahvistaminen

Paikallisuus

Alueellinen harkinta, päätöksenteko ja omistajuus vahvistuvat

Läheisyys

Päätöksenteko lähellä asukkaita
Demokratia vahvistuu

Joustavuus

Palvelut sovitetaan ketterästi alueen riskeihin ja muutostekijöihin
Kokeilut lisääntyvät

Yhdenvertaisuus

Alueet eriytyvät
Palveluiden yhdenvertaisuus ja yhdenmukaisuus heikkenee

Toimintakyky

Valtakunnallisen järjestelmän toimintakyky heikkenee

Kustannukset

Hajautetut järjestelmät moninkertaistavat kehittämiskustannuksia

Jännitteet

Valtion ja alueiden raportointi ja keskinäiset jännitteet kasvavat

VM:n huomiot

Ville-Veikko Ahonen, ylijohtaja, VM

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Valtiovarainministeriön näkökulmia ohjauksen uudistamiseen

1) Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palvelujen järjestämisen arvioinnissa on onnistuttava paremmin.

- Julkisen talouden tilan kannalta on tarkasteltava rahoituksen riittävyyttä lakisääteisiin palveluihin ja resurssien tehokasta käyttöä. Tarvitaan laadukasta ja reaaliaikaisempaa tietoa hyvinvointialuekohtaisesti palvelujen ja palvelukokonaisuuksien toiminnasta sekä asukkaiden oikeuksien toteutumisesta. On vahvistettava kykyä muodostaa palvelujärjestelmän toiminnasta kokonaiskuva sekä antaa sitä koskevia johtopäätöksiä ja toimentasuosituksia.

2) Rahoituksen riittävyyden arviointia on kehitettävä.

- Rahoitusperiaatteen toteutumista arvioidaan tarkastelemalla, riittääkö hyvinvointialueiden rahoitus lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Tämä edellyttää taloustietojen lisäksi palvelujen toteutumista koskevaa tietoa. Ministeriöiden on jatkossa yhä paremmin arvioitava riittävän rahoituksen toteutumista ja sitä, miten lakisääteiset palvelut kullakin hyvinvointialueella käytännössä toteutuvat.

3) Rahoitusmallin uudistaminen on välttämätöntä.

- Rahoitusmallin tulee olla nykyistä ennakoitavampi, vastata aluekohtaisesti riittävästi palvelutarvetta ja kannustaa niin kustannusten nousun hillintään kuin sairauksien ennaltaehkäisyyn.

4) Tehtävälainsäädäntö on edelleen lähtökohtaisesti kuntapohjaisen järjestelmän ajalta.

- Tulee arvioida, voidaanko alueille antaa enemmän liikkumavaraa palvelujen järjestämisessä tiukan normittamisen sijaan ottaen huomioon myös toimintaympäristön muutokset sekä alueiden erilaisuus ja eriytyminen.

5) Hyvinvointialueiden kansanvaltaisuutta on vahvistettava.

- Hyvinvointialueiden kansanvaltaista legitimeettiä tulee vahvistaa lisäämällä asukkaiden mahdollisuuksia osallistua palvelujen uudistamiseen. Alueiden päätöksentekoa ja hallintoa koskevaa sääntelyä tulee uudistaa huomioiden kahden ensimmäisen valtuustokauden kokemukset.

6) Valtion ohjausmallia on arvioitava jatkuvasti ja kehitettävä pitkäjänteisesti ja kokonaisuutena.

- Ohjauksen sisältöjä ja keinoja tulee edelleen kehittää monialaisesti ja monitoimijaisesti. Ohjausmallin on oltava riittävän joustava toimintaympäristön muutoksiin vastaamiseksi, myös talousohjauksen ja investointien ohjauksen osalta.

Kiitos

VM, STM, SM

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET